

BEWAAR HET PAND

Uitgave tot bevordering van de handhaving der oude Gereformeerde beginselen

verschijnt eens in de veertien dagen

Kommissie van redactie:

Ds. M. Baan, Zeist; Ds. G. Blom, Meerkerk; Ds. R. Kok, Ameide; Ds. H. van Leeuwen, Rotterdam-West; Ds. C. Smits, Sliedrecht-Centrum; Ds. D. Slagboom, Dordrecht-Centrum; J. van Heteren, Sliedrecht-Centrum en Joh. van der Lee, Alphen aan den Rijn.

Redaktie:

Ds. G. Blom, Prinses Marijkeweg 17, Meerkerk. Telefoon 01837-357

Administratie:

Joh. van der Lee, Van Eeghenstraat 14, Alphen aan den Rijn, tel. 01720-3814, postrekening 704350, t.n.v. de administrateur van „Bewaar het pand” te Alphen aan den Rijn. Abonnementsprijs f 6,— per jaar. Abonnementsprijs voor de Verenigde Staten en voor Canada 3 dollar per jaar. Advertenties f 0,20 per m.m. Bij kontrakt korting.

MEDITATIE

DE LOF VAN DE BRUIDEGOM OP DE BRUID

1.

Zie, gij zijt schoon, Mijn vriendin.

Hooglied 1 · 15a

De kostelijke roem, die Jezus hier aan Zijn bruid geeft, is geen lof op haar eigeneugden en plichten, doch op Zijn genade, in haar verheerlijkt. Wanneer Hij hier van haar zegt: „gij zijt schoon”, is dit geen vrucht van haarzelf. Van haarzelf, zoals Hij haar in de ure der minne vond, toen Hij Zijn geestelijk liefde-aanzoek aan haar deed, was zij niet schoon, juist het tegendeel. Dan is zij van *binnen* en van *buiten* de lelijkheid zelf, vol zonden, goddeloosheid en walgelijkheid, een afschuwelijk monster. Daar heeft Hij haar Zelf door Geesteslicht aan ontdekt. Als vrucht daarvan, beleet zij ook eerlijk: „Ik ben zwart, gelijk de tenten van Kedar”.

Hier is geen sprake van *uiterlijk* schoon, doch van het geestelijk schoon der *ziel*. Deze schoonheid heeft ze niet van haarzelf. Dan is zij walgelijk in Zijn ogen, misvormd door duizend zonden, één samenknoping van ongerechtigheid. Deze schoonheid is een *gegevene* door Zijn genadewerk. De bruid is Hem reeds van de Vader gegeven in de eeuwigheid. Hij kocht haar door Zijn bloed. Hij zocht haar op in Zijn eenzijdige liefde, deed haar Zijn geestelijk aanzoek, wederbaarde haar door Woord en Geest. Zij is gerechtvaardigd in de kruisverdiens van de Bloedbruidgom, door Zijn Geest in Zijn bloed gewassen, dat van alle zonden reinigt. Als Hij haar daar ambtelijk door Zijn Geest in wast, wordt al het vuil der zonde afgewassen. Vrucht daarvan is, dat zij, die bloedrood was van zonde, nu blank wordt als sneeuw.

Zo wordt al het schoon van haar Zielebruidgom de hare door toerekening. Zij wordt gekleed met de klederen des heils en de mantel der gerechtigheid. Zij is dus schoon doordat het beeld van Jezus in haar afgedrukt is. Zó is de bruid meest om haar *inwendig* schoon te roemen. Het is een schoonheid ook in heiligheid. Gerechtvaardigd in Zijn bloed, is de schuldstaat weggenomen, komt zij in verzoende betrekking met God. Die schoonheid straalt ook uit in de heiligmaking. In de heiligmaking komt Hij door Zijn Geest ook de inklevende verdorvenheid uit te zuiveren. Zo levende in geloofsgemeenschap met Hem straalt de schoonheid uit. Zó is zij schoon door rechtvaardigmaking en heiligmaking. Zó maakt haar geestelijke schoonheid haar liefelijk en bevallig voor haar Zielebruidgom. Zo heeft de Koning lust aan haar schoonheid, een welbehagen in haar om Zijn genadeheil, in haar gewerkt. Dit betuigt Hij hier haar Zelf tot haar troost. Dit doet Hij zelfs meermalen in het Hooglied om haar te bemoedigen. Want zij ziet vaak meer zwartheid en walgelijkheid in haarzelf dan schoonheid. Gods kinderen kunnen vaak de genade,

aan hen verheerlijkt, niet zien. Het is soms zo duister. De innerlijke verdorvenheid speelt hen zo vaak parten. Als dan die vuile bronwel dat vuil der ongerechtigheid zo opwerpt, vragen zij in smart der ziel: „Och Heere, waar is toch die schoonheid, waar Gij van spreekt?”

Wat liefelijk,, nu komt Hij er Zelf van verzekeren tot haar opbeuring en vertroosting in haar machteloosheid. Hij verklaart haar hier Zelf wat Hij in haar ziet als vrucht van Zijn werk. Daarom vangt Hij aan met het woordke „*zie*”. Zij moet daar zelf op letten, niet om zich te verheffen, doch om des te meer in aanbidding voor haar Heere en Koning te buigen, in verwondering over zoveel rijke genade en liefde haar bewezen. Hoe heerlijk straalt ook juist haar geestelijke schoonheid uit, als zij laag voor Hem bukt. De ware ootmoed is zulk een kostelijk schoon van het goud der genade. Genade maakt niet hoog, maar juist klein voor God en mensen. Zo wij groot worden in onszelf met hetgeen de Heere ons schonk, dan zijn wij niet schoon, maar walgelijk in hoogmoed.

Zijt gij door genade deelgenoot van deze schoonheid? Of leeft gij nog genadeloos en zijt gij also nog walgelijk door de zonde, dat gij zelf niet weet? Leer dan nog om herscheppende genade bedelen. Want al wat openbaar maakt, is licht. Of kent gij uw walgelijkheid al uit Geestesontdekking? Echter mist gij nog het toepassend werk van Christus? Smeek Hem dan, of Hij door Zijn Geest, u Zelf de toegerkende schoonheid van Christus wil deelachtig maken. Die Hij zaligmakend aan de vuilheid en naaktheid der zonde ontdekt, zal Hij ook deze schoonheid deelachtig maken. Want Hij doet geen half werk. Rust dan niet voor Hij Zelf er u in doet delen.

Of denkt gij soms al, dat gij schoon zijt door

deugden en plichten, zoals zovelen in onze tijd, dat toch nog louter een blanketsel, een nagebootste schoonheid is van eigen godsdienst. De vrouwen blanketten zich ook om schoon te zijn, doch zijn juist lelijk in het uiterlijk blanketsel. Hebt gij slechts de gedaante van godzaligheid, doch zijt gij inwendig nog gans walgelijk door het vuil der zonde? Weet het, het uiterlijk blanketsel door een *zedig leven* is geen schoonheid voor de Zielebruidgom. Zo uw schoon geen vrucht van genade is, staat het nog verkeerd met u voor de eeuwigheid. *Uw* deugden zijn niet anders dan een wegwerpelijk kleed voor God. Nodig hebt gij ontdekkend licht des Geestes aan uw walgelijkheid der zonde. Zo dit geschiedt, zult gij in verslagenheid der ziel behoefte krijgen aan het *werk* en de *Persoon* van Jezus, waar gij leert, hoe al de wassingen van uzelf door de wet, u niet rein, niet schoon wassen. Zalig als dan door Zijn Geest in het geloof de schoonheid van Christus ons toegerekend wordt, wij door het geloof mogen ingaan in het kleed Zijner gerechtigheid. Hij ons alzo in het geestelijk schoon in de rechte ootmoed, heiligheid en godzaligheid doet wandelen voor Hem. Gij, die dit kent, het is enkel vrije genade. Hij leerde u Zelf door Zijn Geest, door het geloof, met uw zonde-vuil in Zijn schoonheid ingaan en schuilen. Vertoont gij nu ook die schoonheid in de beleving? Of moet gij hier met schaamte belijden: „Och Heere, wat vertoon ik toch weinig van deze schoonheid. Wie ben ik, en hoedanig behoorde ik te zijn in heilige wandel en godzaligheid”.

Geeft gij nog te veel toe aan de inklevende verdorvenheid, zodat het schoon weinig uitstraalt in het leven der heiligmaking? Leeft gij in zelfverheffing, in plaats van in ootmoed? Wat roemt gij, alsof gij het niet ontvangen hebt? O, die *zelfroem*, wat is deze walgelijk in Zijn oog. Deze ontroofd de eer aan vrije genade, krenkt de Zielebruidgom, Die dit geestelijk schoon voor Zijn bruid zo duur verworven heeft, in zulk een smadelijke weg van lijden en diepe vernedering. Bruid, Hij make u Hem, de Schoonste aller mensenkinderen, Zijn beeld gelijk, opdat het in handel en wandel uitkome Wie gij toebehoort. Hij Zich niet voor u behoeft te schamen.

v. Doorn

De Pelgrimsreis is voor Oud en Jong

XVII

„Hij vatte weer zijn hand en bracht hem in een donkere kamer, waar zich een man bevond, die in een ijzeren kooi zat opgesloten. Die man zag er troosteloos uit; hij hield de ogen naar de grond gericht, de handen gevouwen en hij zuchtte alsof hem het hart zou breken”.

Hier hebben wij te doen met een alledroevigst geval. Een man die het licht niet meer kan verdragen, de vrijheid niet meer zoekt en zijn ogen niet meer vestigt op de Christus der Schriften.

Hij heeft zijn handen wel gevouwen, maar dat

geeft hier niet een ootmoedige gebedsgestalte te kennen. Hij zucht wel, maar niet tot God om ontferming. Troosteloos zit de man in de smart van zelfbeklag neer.

De Pelgrim krijgt de raad met deze man te gaan spreken. Niemand kan het beter zeggen hoe het met hem gesteld is dan hij zelf.

Bij het staan in deze donkere kamer hebben wij de grootste voorzichtigheid te betrachten. Uitlegger wil niet dat wij over deze man een oordeel uitspreken, wat wij gewoonlijk zo gauw geneigd zijn te doen. Hebben wij dan niet veel, ja zelfs heel veel te veroordelen in

VAN DE ADMINISTRATIE

Wie kan mij thans helpen aan het nieuwe adres van A. Verheij, Prof. Kaiserstraat 12, 's Gravenhage (8)? Het toegezonden blad kwam retour met de mededeling verhuisd. Hierom verzoeken wij tevens vriendelijk adresveranderingen zo spoedig mogelijk te willen doorgeven, daar dit veel werk en portokosten bespaart. Verschillende kwitanties kwamen terug met de mededeling: bij 2de aanbidding geen gehoor. Deze abonnees hebben inmiddels daarvan bericht gehad, met het vriendelijk verzoek, het verschuldigde abonnementsgeld per giro over te maken. Wij hopen dat allen daaraan zullen medewerken. Via Ds. Slagboom werd een gift van f 50,- ontvangen, waarvan wij dankbaar melding maken. Wie volgt? Elke gift is welkom. Ons giro no. is 704350 t.n.v. de administratie „Bewaar het Pand” te Alphen a.d. Rijn, v. Eeghenstraat 14.

v.d.L.

.....

die man? Nee, wij hebben in deze arme man niets te veroordelen, daar hij zichzelf veroordeelt. En daar hebben wij met ernst naar te luisteren om dat ter harte te nemen als een ernstige waarschuwing op onze levensweg. Als Uitlegger de Pelgrim zegt: „Laat de rampzalige toestand, waarin deze man verkeert, u tot waarschuwing strekken”, dan geldt dat ook ons. Op de vraag: „Wie zijt gij?” heeft de arme man in de ijzeren kooi de Pelgrim geantwoord: „Ik ben die ik voorheen niet was”. Daar heeft dus een grote verandering plaats gehad in zijn leven, al zegt hij ons nog niet wat gebeurd is. En dat zegt deze man zo maar niet; daarvoor is de zaak hem veel te ernstig. Hij loopt er echt niet mee te koop. Hij heeft van alle lichtzinnigheid omtrent het godsdienstige leven een afkeer. Als u de zaak niet serieus stelt, dan kunt u gerust zijn kamer voorbij lopen, want dan zegt hij van het één noch van het ander iets.

Op de vraag: „Wat waart gij voorheen?” wordt de Pelgrim geantwoord: „Eens was ik een kloek en geacht belijder, én in mijn eigen ogen, én in die van anderen; ik was, zoals ik meende, geschikt voor de hemel en vol van vreugde bij de gedachte, daar eenmaal te zullen heengaan”.

In dit antwoord spreekt de man niet van zijn eertijds, want dat woord doet ons denken aan twee tijden. Aan de tijd waarin de mens leeft zoals hij geboren is, en aan de tijd waarin hij een nieuw leven leert leven uit kracht van wedergeboorte. Hij spreekt van voorheen, en dat voorheen houdt hier alleen een belijden van de waarheid in, en niet een beleven uit kracht van het nieuwe leven der genade. Wat is het erg als de mens het huis van zijn verwachting voor de eeuwigheid bouwt op een zandgrond. Wee de mens die niet zoekt de innerlijke geloofsgemeenschap met Christus, de Rotssteen, Wiens werk volkomen is. Hier wordt het ons betuigd door de mens in de ijzeren kooi vanuit de duisternis waarin hij verkeert, dat hij het belijden voor beleving heeft gehouden. En daarmee wordt het ons toegeroepen dat wij hebben te letten op de innerlijke beleving van het hart. Wie genoeg heeft aan de lamp van de belijdenis komt vroeg of laat in de duisternis te staan, wat hem zal verhinderen in te gaan. Op de vraag van onze Pelgrim: „Maar wat zijt gij dan nu?” wordt hem geantwoord: „Nu ben ik een prooi van de wanhoop en daarin besloten als in een ijzeren kooi. Ik kan er niet uit; het is nu onmogelijk er uit te komen”. Het ongeloof, de grootste vijand van het leven en beleven der genade, heerst over deze man, nu het hem duidelijk geworden is dat hij met zijn belijden niet voor God kan bestaan. Eerst was het bij hem een lichtzinnig geloven, en nu moet hij zuchten in al de zwaarmoedigheid van het ongeloof. De wanhoop, in de ijzeren kooi, die het ongeloof, dat zo hard is als metaal, voor hem heeft gebouwd. Met medelijden wordt nu gevraagd in de tegenwoordigheid van Uitlegger: „Maar hoe zijt gij in deze toestand geraakt?”

„Ik heb — antwoordde de ongelukkige man — verzuimd te waken en naarstig te zijn; ik heb mijn begeerte de vrije teugel gevierd, en heb gezondigd tegen het licht van het Goddelijke Woord en tegen de goedheid Gods; ik heb de Heilige Geest bedroefd en Hij is van mij

geweken; ik heb de duivel getart en hij heeft mij overrompeld; ik heb mijn hart zo zeer verhard, dat ik geen berouw meer kan gevoelen”.

En als er dan met ontroering gevraagd wordt door de Pelgrim: „Is er voor u geen hoop meer? Moet u in deze kooi van wanhoop blijven?” luidt het antwoord: „Voor mij bestaat er geen hoop er ooit uit verlost te zullen worden”.

„Maar bij de Zoon Gods is barmhartigheid te verkrijgen” zegt de Pelgrim. En dat is inderdaad het enige lichtpunt tot bevrijding van het verderf en tot vernieuwing des levens. Maar ach, de arme man kan in deze duisternis het licht der vertroosting niet meer verdragen. Met beslistheid des harten zegt hij in zelfveroordeling: „Ik heb Hem opnieuw gekruisigd, ik heb Zijn Persoon veracht; ik heb Zijn rechtvaardigheid geminacht; ik heb Zijn bloed onrein geacht; ik heb de Geest der genade smaadheid aangedaan. Daarom heb ik mijzelf van alle beloften uitgesloten, zodat er voor mij niets overblijft dan bedreigingen, vreselijke, ontzettende bedreigingen en een verwachting van een toekomend oordeel en hitte des toorns, die mij als een tegenstander zal verslinden”.

Met ontroering heeft de Pelgrim geluisterd naar deze vreselijke bekentenis, wat hem deed vragen: „Waarom hebt gij uzelf in deze toestand gebracht?” Waarop de man kwam te antwoorden: „Ter wille van de lusten, de voordelen en de genoegens van deze wereld. Daar-

van had ik mij het grootste genot voorgesteld, maar nu kwellen mij al die dingen en zij knagen aan mijn geweten als een worm, die niet sterft”.

En zo hebben wij het getuigenis van de man in de duisternis van de ijzeren kooi bijna woordelijk weergegeven, tot waarschuwing voor het kwaad waarvan hier gesproken is. De man was met zijn rechtzinnige belijdenis en godsdienstige vertoning gebleven in de dienst van de zonde, in de staat der ellende.

„Maar dit is een vreselijke toestand”, zegt de Pelgrim. En dan is dit de bede van zijn hart: „God helpe mij te waken en te bidden, opdat de klippen waarop deze man gestrand is, door mij vermeden mogen worden”.

Zeker, Uitlegger had deze donkere kamer voor ons gesloten kunnen houden, maar dat heeft hij eerlijkheidshalve niet willen en niet kunnen doen, want dat doet de Schrift ook niet. Laten wij dan, bij het scheiden van de man in de ijzeren kooi, deze waarschuwing ter harte nemen en er niet over gaan redeneren, want het is een zaak des gericht.

De rechte weg naar de haven der eeuwige behoudenis is de weg van *belijden en beleven*. Het zijn de daders des Woords, die deelgenoten worden van de eeuwige zaligheid. Wie zich weinig of niet bekommert over de beleving van de waarheid, zal op één der klippen stranden, waarvan gesproken is. Maar in de ware beleving is het leven met de Heere en het sterven in de Heere.

A.

R. Kok.

Gods Woord en het gezin

2.

Onderwijs in het gezin.

De Israëlieten hadden een bijzondere gewoonte. Zij schreven de tien geboden van de Wet des Heeren op een stukje perkament. Dat stukje perkament deden ze in een kokertje en bevestigden het aan de post van hun huiskamer. Iedere voorbijganger moest het zo zien, dat de Wet des Heeren voor hen de regel was, waarnaar zij begeerden te leven. Het is nog niet lang geleden dat in grote steden, waar veel vreselijke zonen van Israël bij elkaar woonden, dat kokertje te zien was.

Het gaat er ons nu niet om de vraag te stellen in hoeverre of zij het bedacht hadden dat de Heere meer zoekt dan het aan de buitenkant ophangen van Zijn geboden. De Heere had het gezegd door de dienst van Mozes, dat zij de woorden Gods moesten schrijven op de posten van het huis en aan de poorten. En daar niet alleen. Mozes spreekt tot het volk van Israël, dat ook in het huis de geboden Gods onderwezen moeten worden aan de kinderen: „..... en gij zult ze uw kinderen inscherpen en daarvan spreken, als gij in uw huis zit.....” We kunnen dit lezen in Deuteronomium 6 vers 7a.

De Wet des Heeren, waarin de Heere tot God het voorname gebod is, moet in het gehele leven van de Israëliet spreken. En zo schoon is de volgorde, die de Heere in Deuteronomium 6 geeft: eerst in het hart, dan in het huis en daarna buiten het huis. Daarom spreekt dit woord tot in onze tijd. De Heere heeft Zijn Wet niet teniet gedaan. Hij blijft Zijn eis stellen. Hij zoekt de geestelijke wandel naar die Wet in waarheid voor Zijn aangezicht uit de wortel van Zijn werk ook „als gij in uw huis zit”.

In uw huis! Alleen het woord „huis” roept al bepaalde gedachten op. Wie geen vreemdeling is van Gods Woord, weet dat het huis en het leven in huis daar in ere gehouden worden. Natuurlijk denken we dan niet aan het huis als gebouw van steen en hout. Uiteindelijk is dat maar een meer of minder mooi omhulsel. Het gaat om het gezin, dat in dat huis leeft in een gemeenschap van liefde. De gedachte aan huis kan jaren later nog spreken. De sfeer, die daar geweest is, is onvergetelijk. Als Spurgeon zijn leven beschrijft, is dat ook mede gevuld met indrukken van zijn ouderlijk huis. Zelfs

het huis van zijn grootvader kon hij niet vergeten. En geen wonder: beide hadden ze inhoud! In het huis van zijn grootvader woonde hij soms als kleine jongen de huisgodsdienst-oefening bij, en in zijn ouderlijk huis vond hij de boeken, die hij al jong las, o.a. de pelgrimsreis van Bunyan.

Heeft ons huis ook inhoud? Dat kan alleen maar als in dat huis het onderwijs in de weg der middelen uit Gods Woord en in de leer, die naar de godzaligheid is.

Voor velen bestaat het huis in onze tijd nauwelijks. Het is niet meer dan een hotel, waar men de maaltijd gebruikt en slaapt en zich verder van het gezelschap alleen naar eigen believen aantrekt. Of een soort gehoor- en filmzaal. Soms ook een conversatie-zaal, waar uitgebreide visites gehouden worden zonder dat het gezinsleven zelf beoefend wordt.

De uithuizigheid is een groot kwaad en zal juist, waar het „wereldse” leven meer gevonden wordt, des te erger zijn. Hoewel een predikant niet anders dan met schroom daarover kan schrijven..... Immers, van een andere zijde wordt het huis bedreigd van de ambtsdragers in Gods kerk. We hebben toe te zien, dat het huiselijk leven niet sterk benadeeld wordt door de roeping van het ambtelijk leven. Nooit tijd voor de kinderen enz. Geen tijd om met hen te spreken over het ene nodige. Wat heeft het een schade berokkend, vooral omdat de kinderen voelden dat er wezenlijk geen aandacht aan hen besteed werd. Hetzelfde moet gezegd worden tot hen, die wel de gezelschappen van Gods volk bezoeken en niet naar eigen gezin omzien. Gezinnen zijn daar in het verleden door verwoest. De band aan Gods kinderen beoefenen is goed, als de godsdienst thuis in de eerste plaats betracht wordt.

Ouders, die hun kinderen het nodige onthouden voor het onderhoud van het aardse leven, zijn ontaarde ouders. Zij zijn inderdaad de naam van vader en moeder niet waard. Het behoort nu eenmaal tot de eigenschappen van een echte moeder, dat zij er voor zorgt haar kind welgevoed en welgekleed te laten gaan. En van een echte vader, dat zijn kind zo goed mogelijk door het leven zal gaan.

Waarom aanvaarden we het zo gemakkelijk, dat er zoveel keer geestelijk door de ouders aan de kinderen alles onthouden wordt? Het geestelijk voedsel is toch uiteindelijk nog oneindig veel meer waard dan het natuurlijk voedsel.

Calvijn heeft gesproken van het gezin als van een „kerkje in de kerk”. Zelf heeft hij niet veel van het gezinsleven gekend. Zijn enig kind uit zijn huwelijk stierf, nauwelijks veertien dagen oud. Toch getuigt deze benaming van zijn inzicht in wat het gezin allereerst nodig heeft en mag zijn in de vreze Gods. God moet onze kinderen bekeren. Een waarheid, maar wat kunnen velen gemakkelijk met die waarheid het vlees dienen én de gemakzucht om de weg der middelen te ontlopen. God eist allereerst het onderwijs in het gezin. Vaders en moeders, die in de school van de hoogste Profeet onderwijs begeren, zullen het biddend beoefenen. En hoe gaat dat in de praktijk? Volgende keer willen we proberen daar éénen ander van te zeggen.

D. Slagboom

Naar de

15

CATECHISATIE

HET SABBATSGEBOD (vervolg)

We zouden in deze les nog even terugkomen op de kwestie: „zevende dag” of „eerste dag” der week. We doen dit maar weer besprekender wijze op ons catechisatieuur.

We weten dat de meeste sekte-richtingen vasthouden aan de „zevende” dag als sabbatdag. Dit houdt verband met het feit, dat zij niet voldoende onderscheid maken tussen het schaduwwachtige element van de Wet des Heeren en het „morele” element, d.i. wat alle eeuwen BLIJVEND is, zoals we in onze vorige les hebben gezien.

Tot het „schaduwwachtig” element van Gods wet behoort ook de „zevende” dag als sabbatdag. Wel berust onze sabbat op het scheppingsgebod, wat we ook reeds in onze vorige les hebben bekeken. Deze zevende dag was echter in het WERKVERBOND opgenomen of beter gezegd: behoorde bij de bedeling van het werkverbond, in de staat der rechtheid. Maar de zonde is ingekomen. Derhalve was ook de SABBAT verstoord. Niettemin bleef de EIS Gods gehandhaafd. Nooit kon echter de mens door de werken der wet komen tot de rust in God. Want daarvan was de sabbat een TEKEN! Ware zij geen teken als zodanig, dan blijve het gebod als zevende dag onveranderd. Maar we lezen duidelijk dat zij dit wel was. Exod. 31 : 13: „Gij nu, spreek tot de kinderen Israëls, zeggende: Gij zult evenwel Mijn sabbatten onderhouden, want dit is een teken tussen Mij en tussen ulieden, bij uw geslachten, opdat men wete, dat Ik de HEERE ben, Die u heilige”.

Maar bijzonder komt dit uit in het 17e vers: „Hij zal tussen Mij en tussen de kinderen Israëls een TEKEN in eeuwigheid zijn, dewijl de HEERE in zes dagen de hemel en de aarde gemaakt heeft, en op de zevende dag gerust en Zich verkwikt heeft”. (Terugdenken aan de kwestie: is er wel een dadelijke uitspraak Gods in Gen. 2 dat ook de mens de sabbat moet onderhouden? dan hebben we hier toch wel een overduidelijke uitspraak!!!) Ook noemt de Heere bij monde van Ezechiël, hfd. 20 : 12,20 de sabbat een teken tussen Hem en Israël.

Dit teken wijst dus op die rust. Israël zal daaraan weten, dat het een afgezonderd volk is, dat Jehova tot zijn God heeft en dat deze Jehova Israël zal brengen in het land der rust, in Kanaan.

Maar nu was de rust in Kanaan toch niet de EIGENLIJKE rust, volgens Hebr. 4. De eigenlijke rust is hiernamaals. „Er blijft dan een rust over voor het volk Gods”. Als zodanig was Israëls sabbat dus een teken. Dit is zij voor Israël echter niet meer. Christus is ge-

komen en heeft de sabbatsrust hersteld. Maar nu is Israël ook geen afgezonderd volk meer als natie, want het „voorhangsel” is gescheurd, de muur des afscheids is verbroken!

Krachtens Zijn DADELIJKE gehoorzaamheid heeft Christus ook ten aanzien van de WET dezesabbat vervuld. Vandaar dat Christus ook de sabbat als zevende dag heeft gehouden. Vóór Christus' komst op aarde MOEST Israël de sabbat als zevende dag vieren. Wat het schaduwwachtige element betrof, wees zij heen naar Christus. Enerzijds wees zij dus terug naar de schepping (wat BLIJVEND is) en anderzijds heen naar Christus, Die de rust moest verwerven en desabbat HERSTELLEN.

Dit is nu geschied. Het werk is volbracht. Maar nu is derhalve ook de orde geheel OMGEKEERD. Eerst was het: van het werk tot de rust, nu: eerst de rust en vanuit de rust het werken. Wie die orde niet erkent en vasthoudt aan de orde: werken tot de rust, verloochent in feite het volbrachte werk van Christus.

Maar, zo merkt de tegenstander van deze veranderde orde op, u kunt dit wel zo bruut schrijven, maar, waar staat dit? We willen dit trachten aan te wijzen.

In de eerste plaats staat er geen uitdrukkelijk bevel in de Bijbel: nu moet u, kerk, de EERSTE dag gaan vieren als sabbat. Maar, dit was ook niet nodig. En dit gold ook de andere ceremoniële plechtigheden. De Heere heeft niet uitdrukkelijk verklaard: nu moogt u geen offers meer brengen; priesterschare: legt uw ambtsgewaad af en gaat naar huis, u is geen priester meer. Zo ook ten opzichte van de besnijdenis. Dit alles heeft de N.T. kerk aanvaard en begrepen. Om even op de besnijdenis te wijzen, de apostel laat in Col. 2 : 11 en 12 duidelijk merken, dat in de plaats van de besnijdenis de Doop gekomen is. Hij schrijft: „in welke gij ook besneden zijt met een besnijdenis, die zonder handen geschiedt”, en in vers 12 spreekt hij van de DOOP.

En nu wat de sabbat betreft. In Psalm 118 : 24 zien we een duidelijke profetische heenwijzing naar de sabbat als EERSTE dag. „Dit is de dag, die de Heere gemaakt heeft”. Het verband wijst op „de steen, die de bouwlieden verworpen hebben en die tot een hoofd des hoeks is geworden. Is dit niet een profetie van Christus, Die door de bouwlieden van Israël verworpen is en door God tot een Hoofd des hoeks is gesteld? Is Christus niet opgestaan op de EERSTE dag der week? Zijn er voorts in het Oude Testament geen verdere heenwijzingen te constateren naar die veranderde orde ten opzichte van de zevende dag in de EERSTE dag? In Lev. 23 : 7 wordt bevel gegeven tot het vieren van het pascha: „Op de eerste dag zult gij een heilige samenroeping hebben, geen dienstwerk zult gij doen”. Zo ook bij het Loofhuttenfeest volgens Lev. 23 : 39.

Het Nieuwe Testament geeft ook sterke aanwijzingen. O.a. Hand. 20 : 7. Paulus is te Troas. Op de EERSTE dag der week, als de discipelen bijeen gekomen waren om brood te breken, handelde Paulus met hen en hij strekte zijn rede uit tot middernacht. 1 Kor. 16 : 2: „Op elke EERSTE dag der week legge een ieder van u iets bij zichzelf weg, enz”. Dan: Openb. 1 : 10. Daar spreekt Johannes over de „Dag des Heeren”. De gemeenten in Klein-Azië moeten dus wel geweten hebben welke dag de apostel bedoelde.

Ook hebben de apostelen erop gewezen, dat het vasthouden aan de zevende dag niet nodig was. Col. 2 : 16,17: „Dat u niemand oordele in spijs of drank of feestdag, of nieuwe maan of sabbat, welke een schaduw zijn van de toekomstige dingen, maar het lichaam is van Christus”. (de vervulling)

Er bestaan ook geschriften, die dagtekenen uit de tweede eeuw onzer jaartelling, o.m. van Barnabas, één van Paulus' medewerkers; van een zekere Plinius, uit de tijd van keizer Trajanus; van Ignatius van Antiochië; van Justinus, de martelaar, in 166 na Chr. te Rome onthoofd, en van Tertullianus, ca. 220

na Chr., waarin ook beslist op het vieren van de zondag als sabbat wordt aangedrongen. Nog even iets ter voorkoming van misverstand. De vervulling van de O.T. sabbat inzake de Joodse viering wat het schaduwwachtige, het voorbijgaande, betreft, wil dus niet zeggen, dat ook daarmee vervallen is het niet-werken op zondag, zoals men nu wil voorstellen. Het morele element blijft, omdat de Wet is de ZEDENWET, voor alle mensen en voor alle tijden geldend!

We menen genoegzaam hierop gewezen te hebben. De wijze van viering van de dag des Heeren nu zal D.V. nader ter sprake worden gebracht in artikelen, van de hand van één onzer andere medewerkers van „Bewaart het pand”, zodat we dit nu laten rusten.

Zij of worde Psalm 92, de sabbatpsalm, uw en onze beleving door de genade van de Heilige Geest! Dan wordt de sabbat een voorsmaak van de EEUWIGE SABBAT, die aanlichten zal voor al Gods volk!

R.W.

vL.

Herinneringen

5.

De ontmoeting met onze oude zuster laat zich niet beschrijven. Wij hebben ons alleen maar kunnen verwonderen over het werk Gods en over het hoe Hij dat doen wil en ook hier had gedaan. Daar lag zij terneder, aan de ene zijde schier verlamd, maar haar geest was helder, en wat meer zegt, haar geloofsoog was gevestigd op Hem, Die Zich aan haar ziel had geopenbaard. Al dadelijk kwam het tot een gesprek, of beter gezegd, hier was niets te spreken, alleen maar te luisteren naar hetgeen God gedaan had, zoals Ps. 66 het ons zegt: en ik zal u vertellen wat Hij aan mijn ziel gedaan heeft. Gods werk is altijd klaar en duidelijk en spreekt voor zichzelf. O jongen, was haar woord, dat zij tot mij sprak, ik heb geen woorden om het uit te drukken, mijn taal is te arm om het te omschrijven, het is toch zo eenvoudig. Dat heb ik nooit kunnen begrijpen, ik dacht altijd, dat hemel en aarde bewogen moesten worden, zou dat aan mij kunnen geschieden, en nu is er alles gebeurd, en er is niets gebeurd, want ik heb mijn oog mogen slaan buiten mijzelf. In mij is alleen de dood; maar in Hem is het leven, Die voor mij de dood is ingegaan en dat verworven leven heeft weggeschenken aan mij, de onwaardigste van alle mensen.

En omdat de zaligheid buiten mij ligt, daarom is het alleen, dat ik zalig kan en zal worden. Ik heb er niet voor te zorgen, want het is gegrond in het welbehagen Gods. En nu kan ik er nooit meer uitvallen, want bergen mogen wijken, en heuvelen wankelen, maar het verbond Mijns vredes zal niet wijken, zegt de Heere, uw Ontfermer.

Het is ons niet mogelijk alles weer te geven wat wij uit haar mond mochten beluisteren. Met welk verlangen was zij vervuld om ontbonden te zijn en met Christus te wezen, zijnde zeer verreweg het beste. Maar Gods wegen zijn hoger dan de onze. Wat niemand had verwacht, gebeurde. Zij ging niet heen, maar heeft nog twee volle jaren geleefd. Naar het lichaam moest zij in alles verzorgd worden, maar haar ziekbed is geweest één prediking van het werk Gods. Wij hebben haar vaak bezocht in dit tweetal jaren, en zij heeft beleefd wat wij zingen uit Ps. 105: Zij werden daaglijks begenadigd, met manna hemelsbrood verzadigd, enz.

Ik herinner mij nog, dat iemand tot mij zeide: zij zal het nog wel eens kwijt raken. Ja, zo dwaas zijn wij, maar zij heeft mogen leven uit de Bron, en dagelijks met haar ledigheid mogen komen tot Hem, Die rijken ledig henen zendt en armen met goederen vervult. Wat heeft zij gezien in Christus, het geschenk des Vaders. Vandaar dat zij in de stilte met Ps. 27 vaak getuigde: Hier weidt mijn ziel met een verwonderend oog.

Voor een ieder had zij een woord, en aan haar is vervuld geworden, zoals wij het vaak hoorden uitdrukken op de gezelschappen van Gods volk: een nauw leven geeft een ruim

sterven (ook hierin is de Heere zo vrij).

Nog eenmaal genoemd ons uitgangspunt van wijlen Prof. Lengkeek: de Heere leidt meestal Zijn volk langs lijnen van geleidelijkheid. Dat is bevestigd geworden in het leven van onze oude zuster, waaraan wij gedenken, nu bijna 40 jaar geleden.

Op één mijner bezoeken vertelde zij mij, dat de Heere haar een ruime ingang beloofd had in Zijn Koninkrijk, dat zij de dood niet zou zien, en dat zal waar en zeker zijn, bevestigde zij, met de woorden van Ps. 111:

't Is trouw al wat Hij ooit beval
Het staat oprecht en waarheid pal,
Als op onwrikb're steunpilaren.

En zo is het gegaan, niet omdat zij dat had gezegd, maar omdat de Heere het beloofd had. Zij heeft de dood niet gezien, want op een zondagavond, terwijl de gemeente Ps. 68 : 2 zong, sloot zij haar ogen toe, nadat zij haar zoon verzocht had, haar voor het laatst te helpen, en zij was niet meer, en zij was heengegaan naar het Vaderhuis met zijn vele woningen.

In alle eenvoud vond de begrafenis plaats onder leiding van wijlen Ds. P. Zwier, destijds predikant onze gemeente.

Laten wij hieruit mogen leren om nooit de weg uit te stippelen, maar te beleven Ps. 25 : 2.

Heer', ai maak mij Uwe wegen
Door Uw Woord en Geest bekend.

v.d.L.

Uit de **P**raktijk 13 15

Vriend, met deze dingen u voorstellen, bedoelen wij, dat zowel de één als de ander bekering des harten van node heeft. Denk toch altijd dat het ganse mensengeslacht in Adam verdoemelijk voor God ligt, en dat er een Goddelijk genadewonder geschieden moet, zal een mens weer naar zijn Schepper leren vragen in waarheid en oprechtheid. Denk vooral niet: Als ik maar trouw mijn plichten waarneem, dan zal ik er wel komen. Wel is het uw plicht u te stellen in de weg der middelen, die God heeft ingesteld; daarin belijft het Hem Zich te laten vinden.

Ja maar, bij allen is het toch niet hetzelfde. Kijk eens naar Timotheüs en Johannes de Doper; en van David leest men toch ook weinig over zijn bekering, en dit waren toch Godvrezende mensen, en zo kan het toch tegenwoordig ook nog wel gaan? Dat stemmen wij toe, maar bij die bijbelheiligen kwam het in de vruchten openbaar, en zouden die van geen eerste omzetting of bekering kunnen spreken, in hun leven hebben zij ondervonden, dat zij zondaren waren en bleven tot hun dood toe, en dat het alleen uit en door genade is, dat zij in hope zalig werden. En dat de Heere ook in deze vrijmachtig is, zien wij in deze mensen.

Maar lees nu eens in het Woord. Hoe eist God bekering des harten, en hoe dringen Zijn knechten de profeten aan op ware boetvaardigheid. Altijd worden wij gewezen op de wortelzonde, dat is onze val. Vandaar dat ons Doopformulier ook zegt, dat wij in zonde en ongerechtigheid ontvangen en geboren zijn, dus komen wij als verloren liggende schepselen ter wereld. De natuurlijke mens gelooft dat niet, dat een pas geboren kind, dat er zo lief en teder uitziet, evenwel een voorwerp van Gods toorn is. U zelf hebt kinderen, maar kunt u dat geloven? Het lijkt hard, maar het is de waarheid. En nu heeft zulk een kind hetzelfde nodig als een volwassen mens, nl. vernieuwing des harten, want wij kunnen met een onherboren hart voor God niet bestaan. Nu zijn de leidingen des Heeren wel onderscheiden, voor Manasse werd een andere leiding nodig geacht dan voor David, maar op één punt waren zij gelijk, zij werden beiden doemwaardige schepselen in zichzelf voor God, waardig om voor eeuwig weggeworpen te worden. Maar zij hebben ook beiden ondervonden wat vrije genade vermag. Er staan voorbeelden in het Woord hoe de Heere Zijn

volk uit de wereld getrokken heeft, hen overtuigde en ontdekte aan hun eigen bestaan, en hen leidde op de enige weg des behouds, waarin zij zichzelf kregen te verliezen, en God hun deel werd voor tijd en eeuwigheid.

Zij konden op eigen deugd en plicht niet zalig worden. Daarmede konden zij voor God niet bestaan, en zij leerden hun beste deugden wegwerpen als niets waardig. U zei zoëven: Is het dan niet goed, dat een mens net en deugdzaam leeft? Dat wordt in het Woord niet veracht, maar aangeprezen, maar wij kunnen wel veel deugden hebben en evenwel het ene nodige missen. Het komt hierop aan: Uit welk grondbeginsel komt dit voort. Dit te onderzoeken is ons allen zo noodzakelijk daar wij een hart omdragen, dat verleugend is, en een verstand, dat verduisterd is. Daarom vraagt naar de oude paden om voor uzelf te leren kennen welke de rechte wegen des Heeren zijn, en te leren zoeken dat enige goed, dat zijn bezitters het eeuwige leven geeft. Het is weer hoog tijd om afscheid te nemen.

J. van Heteren

Boekbespreking

WEGGEDUWDEN, Protestanten in Spanje, door H. te Merwe. N.V. Uitgeverij „De Banier” te Utrecht.

De schrijver is in augustus 1965 in Spanje geweest. Hij heeft daar verschillende protestantse gemeenten bezocht en met meerdere predikanten en andere vooraanstaande protestantse personen gesproken. Hij heeft verschillende kerkdiensten meegemaakt en ook de moeilijkheden, welke protestanten in Spanje ondervinden, van nabij gezien. Uit de ervaringen, die hij heeft opgedaan en uit de gesprekken, die hij heeft gevoerd, heeft hij dit boek samengesteld. Hij doet daarin een poging een beeld te geven van het leven van de protestanten in Spanje in deze tijd. Het is een goed leesbaar verhaal geworden, waarin de schrijver op een voortreffelijke wijze zijn gegevens heeft verwerkt. De titel is juist gekozen. De protestanten worden in Spanje nog altijd weggeduwd, zoals uit de inhoud van het boek blijkt.

Uiteraard is een boek als dit een subjectieve weergave van de feiten, die hier niet door officiële gegevens worden bevestigd. Maar we mogen aannemen, dat de schrijver getracht heeft zo objectief mogelijk te zijn. Het boek ontleent daaraan zijn waarde, dat het ons een goede indruk geeft van de positie van de protestanten in Spanje. Het lezen ervan zal er stellig toe bijdragen om de liefde tot de evangelisatie-arbeid in Spanje aan te wakkeren.

We komen in het boek in aanraking met tegenstanders van het protestantisme, maar ook met het protestantse godsdienstige leven in Spanje. Wanneer dit inderdaad zo is als de schrijver het getekend heeft, zit er weinig diepgang in. We willen echter aannemen, dat er gemeenten en gezinnen zijn, waar we ons echt geestelijk één mee kunnen gevoelen.

Tenslotte nog enkele opmerkingen. Op blz 17 lezen we: je wist toch drommels goed..... Dat ontsiert het boek. De tekening op blz 65 is niet in overeenstemming met de situatie, zoals het boek die tekent. Op blz 139 vinden we een gedeelte van een gesprek tussen een roomse moeder en haar dochter, die verloofd is met een protestantse jongeman. Daar laat de schrijver de dochter zeggen: Protestant en Maria en de heiligen wel. Maar ze bidden niet tot Maria, en ze roepen de heiligen niet aan. Ze erkennen hen wel als vrome en trouwe gelovigen. Als kinderen van God. En even verder: Ik bedoel: we willen toch allebei God dienen. Maar omdat we het op allerlei punten niet eens zijn, vergeten we meestal, dat dit het voornaamste is. De schrijver kan het meisje dit in haar onwetendheid laten zeggen, maar dan komt uit, dat zij toch maar bitter weinig begrepen heeft van het protestantisme. Wat het meisje zegt, is niet juist en daarom had de schrijver het meisje zo niet moeten laten spreken. Nog één vraag: Vele zinnen staan tussen aanhalingstekens. Het valt op, dat als een zin eindigt met een vraag of uitroep het teken vóór het tweede aanhalingsteken staat, en als de zin gewoon eindigt, de punt op dit aanhalingsteken volgt. Is dit juist? O.i. niet. De punt hoort bij de zin.

Het boek is uitgegeven in een geplastificeerde vierkleurenband en kost f 9,75.

BELONINGSMATERIAAL voor scholen, zondagsscholen e.d. Uitgave N.V. „De Banier” te Utrecht.

Het gaat om:

A. Plaatjes met bijbelse voorstellingen in vierkleurendruk, per vel van 25 stuks, geperforeerd f 0,90.

B. Plaatjes met bijbelse voorstellingen, in zwart gedrukt, per vel van 33 stuks, geperforeerd f 0,50.

C. Plaatjes met bloemen in vierkleurendruk, per vel van 36 stuks, geperforeerd f 0,95.

D. Grote bloemenkaarten in vierkleurendruk, per serie van 25 stuks, los f 1,25.

E. Plastic bloemenplaatjes, zonder tekst, per serie van 25 stuks, los f 0,25.

De plaatjes zijn stuk voor stuk mooi. De voorstellingen zijn niet alle natuurgetrouw. Er is b.v. een plaatje, waarop we kunnen zien, hoe Jona overboord geworpen werd. De golven en de wind gaan in tegengestelde richting. Het scheepje is erg klein. De schepelingen wagen zich ondanks de hevige storm boven op de plecht zonder verschansing. Bij zo'n situatie in werkelijkheid zouden ze allemaal overboord geslagen zijn. Er zouden meer voorbeelden te noemen zijn van onjuiste voorstelling, maar dat is niet nodig. De plaatjes zullen het zeker doen. Op de voorzijde staat de voorstelling met een tekstaanduiding en aan de

achterzijde vinden we de tekst in ongewijzigde Statenvertaling. Het plastic-bloemen-plaatje heeft op het model, dat wij ontvingen een aanduiding in het Engels. Dat is niet zo wenselijk.

Overigens alles van harte aanbevolen.

B.

DE GEESTELIJKE PELGRIM door Lambrecht Myseras. Uitgeverij Pieters te Oostburg.

Dit is de herdruk van een werkje, dat voor het eerst het licht zag omstreeks het jaar 1720 en dat reeds in 1738 in 12e druk verscheen. Het heette toen: Der vromen onderzending op de weg naar de hemel. Myseras heeft ook nog andere werkjes geschreven, die alle een goede naam hebben.

In de nieuwe uitgave schrijft Ds. G. A. Zijdeveld te Middelburg een ten geleide. Hij vermeldt daarin, dat het werk in het tegenwoordig Nederlands is herschreven. Myseras, zo lezen we verder in een voorwoord, was geen geleerde, maar een eenvoudig lidmaat van de kerk te Middelburg. Mogelijk is hij ouderling geweest. Hij schreef als een ongestudeerde, gelijk hij onder en met de vromen gewoon was dagelijks te spreken.

Het blijkt echter duidelijk uit het boek, dat hij van God geleerd was. Hij heeft met kennis van zaken geschreven. Hij schrijft zelf aan het einde: Mijn vrienden, mijn hart wordt ontroerd, als ik aan de tijd denk, dat ik op dezelfde valse gronden het huis van mijn zaligheid bouwde. Ik zou voor eeuwig onder Gods toorn als een zelfbedrieger zijn gevallen, als ik toen was gestorven. Maar God heeft Zich over mij ontfermd. Even verder lezen we: De Heere heeft Zich over mij, onwaardige, ontfermd, naar Zijn grote barmhartigheid.

Het is een kostelijk werkje, dat geschreven is in vragen en antwoorden. Het getuigt van veel geestelijke wijsheid. Myseras noemt ook zijn tijd al een geesteloze. Hij schrijft o.a. blz 131: Velen steunen op een ingebeeld geloof. Zij denken en zeggen: „Ik geloof in de Heere Jezus, Hij is mijn Zaligmaker”. Ze zijn echter nooit door Gods Geest wedergeboren. En de wedergeboorte is noodzakelijk tot zaligheid. Duizenden mensen rusten in onze dagen op valse gronden en zinken bij hun dood in de afgrond. Het is de begeerte van de schrijver, dat de ontfermende, drieënige, zalige, algenoegzame God Zich ontferme over hen, die zich bedriegen. Hij wenst zijn geliefde broeders en zusters in de genade toe, dat de algenoegzame God de Vader, Die hen heeft verkoren, hen ondersteune en vertrooste, dat de Zoon Gods, de Middelaar, die dierbare Heere Jezus, hen fundere en bevestige in het geloof en dat de Heilige Geest hen verlichte en heilige.

Het werk handelt over de overtuiging van de zondaar, de wedergeboorte, het zaligmakend geloof, de rechtvaardigmaking, de heiligmaking, de verbondssluiting tussen God en de wedergeborene, de leiding van de Heilige Geest enz. Het vermeldt vele bewijspplaatsen uit Gods Woord. Wij hadden graag gezien, dat ook was aangegeven, waar deze bewijspplaatsen te vinden zijn.

Het is een werkje van ruim 130 bladzijden. Het is keurig verzorgd en leest gemakkelijk door de duidelijke letter. Wij kunnen dit werkje van harte aanbevelen. Wellicht kan de uitgever overwegen om ook de andere werkjes van Myseras op gelijke wijze weer in het licht te geven. Dit is goede lectuur, die wij in veler handen wensen. Het werkje, dat gebonden is in een zwarte band, kost f 6,95.

B.

Blijf jong met de kinderen
speel met ze mee
Velio's bijbels vragen spel
is er voor alle twee.

Na storting à f 4,25 op giro 972971
franco huis.

M. VELDMAN
Kon. Lodewijklaan 18 - Apeldoorn

1566 HERDENKING 1966 BEELDENSTORM

In verband met bovengenoemde herdenking is bij ons verschenen:

VAN BRANDSTAPEL TOT BEELDENSTORM

door T. MATEBOER

Een zeer aktueel prachtboek, boeiend geschreven, met veel illustraties, gebonden in een vierkleurenprachtband, geplastificeerd, op prima wit houtvrij papier gedrukt, f 7,50.

INHOUD:

1. Vergeet Zijn grote daden niet
2. Om te kunnen houden Gods geboden zeer zoet
3. Onze vijanden staan zeer vast gebouwd
4. Onder de last des druks vergaan
5. Uwen lof hoort men verkonden
6. Zijn Woord is gelouterd in des vuurs gloed
7. Daaglijks werd groter mijn lijden
8. Ik wil verkonden Uw gerechtigheid klaar
9. Gij leidet Uw volk bekwame
10. Ik wil houden Uwe wet uitgelezen
11. Bij den mensche is hulpe geen
12. Hij doet hen regt die daer lijden
13. Aan de proefsteen gestreken
14. Gij rustet mij tot de strijd

EEN BOEK VOOR JONG EN OUD

Een monument ter gedachtenis!

OPDAT WIJ NIET VERGETEN!

Verkrijgbaar bij de boekhandel en bij

N.V. UITGEVERIJ "DE BANIER"

Postbus 2019

Utrecht